

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.2.3](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.3)

УДК 336.71

З. В. Гбур,

*д. держ. упр., доцент, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я імені П. Л. Шупика
ORCID ID: 0000-0003-4536-2438*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ “МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ”

Z. Hbur

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Health Care Management and Public Administration of the National Medical Academy of Postgraduate Education named after P.L. Shupyka

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE CONCEPT OF "INTERNATIONAL TERRORISM"

Статтю присвячено дослідженню теоретико-методологічних аспектів поняття міжнародного тероризму. Серед глобальних проблем, що виникли в результаті розвитку суспільства та представляють реальну загрозу всьому людству, одне з центральних місць займає проблема міжнародного тероризму. Визначено, що міжнародним тероризмом варто називати здійснення дій терористичного характеру іноземними громадянами, організаціями, органами державної влади за фінансової, матеріальної або іншої підтримки поза меж території держави. Міжнародний тероризм отримує широке розповсюдження не тільки в регіонах традиційних міжнародних конфліктів, таких як Близький Схід або Південна Азія, але й в розвинутих державах Західної Європи та США. Міжнародний тероризм професіоналізується та воєнізується, отримує сучасні техніко-інформаційні засоби для активізації своєї незаконної діяльності. Цим обумовлений широкий спектр його прояву, на даний час він стає геополітичний викликом усій світовій спільноті. Щорічно в світі здійснюється безліч актів міжнародного тероризму, наслідком яких є тисячі вбитих людей. Визначено, що до основних рис міжнародного тероризму можна віднести: планетарні масштаби прояву, більшу гостроту та негативний динамізм, необхідність невідкладного рішення. Він пов'язаний з основними сферами життєдіяльності світового суспільства: національними відносинами, політикою, релігією та екологією. Виявлено, що стратегія терористичної діяльності полягає в умілому використанні незначних ресурсів, що спрямовані проти противника, який у багато разів за силою, потенціалом та можливостями перевершує терористів. Саме в цьому полягає головна відмінність міжнародного тероризму від інших форм конфлікту. Міжнародний тероризм може виражатися в різних формах, зокрема, політичний, націоналістичний, релігійний, кримінальний та екологічний. Подолання такої глобальної проблеми, як міжнародний тероризм вимагає загальних зусиль від більшості країн нашої планети та всієї світової спільноти.

The article is devoted to the study of theoretical and methodological aspects of the concept of international terrorism. Among the global problems that have arisen as a result of the development of society and pose a real threat to all mankind, one of the central issues is the problem of international terrorism. It is determined that international terrorism should be called the commission of terrorist acts by foreign citizens, organizations, public authorities with financial, material or other support outside the territory of the state. International terrorism is widespread not only in regions of traditional international conflicts, such as the Middle East or South Asia, but also in the developed countries of Western Europe and the United States. International terrorism is being professionalized and militarized, receiving modern technical and information tools to intensify its illegal activities. This is due to the wide range of its manifestations, at present it is becoming a geopolitical challenge to the entire world community. Every year, many acts of international terrorism are committed in the world, resulting in thousands of people killed. It is determined that the main features of international terrorism include: the planetary scale of manifestation, greater severity and negative dynamism, the need for an immediate solution. It is connected with the main spheres of life of the world society: national relations, politics, religion and ecology. It was found that the strategy of terrorist activity is to skillfully use small resources directed against the enemy, which is many times stronger, stronger and more capable of terrorists. This is the main difference between international terrorism and other forms of conflict. International terrorism can take many forms, including political, nationalist, religious, criminal and environmental. Overcoming such a global problem as international terrorism requires a joint effort from most countries on our planet and the entire world community.

Ключові слова: *терор; міжнародний тероризм; терористична діяльність; екстремізм.*

Key words: *terror; international terrorism; terrorist activity; extremism.*

Постановка проблеми. Міжнародний тероризм, як наслідок процесу глобалізації, представляє собою суперечливе явище, що перетворилося на глобальну проблему, чинить деструктивний вплив на суспільні погляди та соціальні цінності. Головним об'єктом терористичних актів є суспільна безпека, руйнування якої веде до залякування та обмеження демократичних принципів існування суспільства. За останні десятиліття міжнародний тероризм перетворився на одну з глобальних проблем сучасності, що дестабілізує загальну ситуацію в світі. Тероризм все більше загрожує безпеці країн та їх громадянам, тягне за собою значні політичні, економічні та моральні наслідки, спричиняє сильний психологічний вплив на населення, забирає життя багатьох людей.

За останні роки відбувається ескалація терористичної діяльності. При цьому розширюються її масштаби, стає складнішим характер, зростає чисельність терактів, стають різноманітнішими їх форми, об'єкти та цілі. Терористична діяльність розрахована, насамперед, на особливості масової свідомості, на її готовність сприймати існуючу реальність не тільки зважаючи на неповторність подій, але й з урахуванням можливостей засобів масової інформації доводити до свідомості населення справжні масштаби трагедії [12].

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що на даний час міжнародне співробітництво держав у протидії тероризму отримало новий імпульс для розвитку, що обумовлюється тяжкою міжнародно-політичною ситуацією у світі. Іншим важливим фактом на користь актуальності даної теми є відсутність загального визначення поняття міжнародного тероризму. По-перше, розуміння тероризму відрізняється навіть у внутрішньому законодавстві низки держав, по-друге, політичні розбіжності та політика подвійних стандартів перешкоджають конструктивному діалогу між учасниками міжнародного спілкування. Активізація міжнародних терористичних організацій за останні роки також вказує на необхідність загальної згоди з питання, що саме приймати за акти тероризму, зокрема, акти міжнародного тероризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен тероризму є багатоаспектним явищем. Міжнародний тероризм аналізується у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема А. Ігнатенко, М. Гуцало, Е. Примакова, В. Ємельянова, В. Зеленецького, В. Ліпкана, В. Жданова, У. Лакера, І. Александера, Б. Дженкінса, Р. Клайна. Проте, не зважаючи на значну кількість наукових праць, на сучасному етапі залишається багато невирішених проблем у теорії міжнародного тероризму, що потребує подальшого дослідження та систематизації.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних засад міжнародного тероризму та його впливу на міжнародні відносини.

Виклад основного матеріалу. В глобальному світовому просторі міжнародний тероризм став небезпечним явищем, який дестабілізує безпеку багатьох держав та цілих регіонів, що перешкоджає

нормальному розвитку міжнародних відносин. Міжнародний тероризм завжди створював небезпеку для суспільства. На даний час загроза тероризму зростає. Методи та засоби діяльності терористичних угруповань вдосконалюються, використовуються останні досягнення науки та техніки, нові засоби зв'язку. Існує реальна небезпека застосування ними ядерних, хімічних та бактеріологічних засобів. Варто відзначити, що міжнародний тероризм підриває діяльність органів державної влади, загрожує життю громадян, створює атмосферу страху, психологічної неврівноваженості серед населення, загрозу для нормального життя держави.

На думку багатьох дослідників, у другій половині ХХ століття тероризм стає явищем планетарного масштабу. Він виходить за рамки окремих держав, набуває рис інтернаціонального, добре спланованого руху, що здатен конкурувати за своєю значимістю та силою в міжнародній політиці з великими світовими державами.

На думку вченого Є. Кожушко поняття тероризму можна визначати як тактику ведення політичної боротьби, яка характеризується постійним застосуванням ідеологічно мотивованого насильства та виражається у вбивствах, диверсіях, саботажі, викраденнях та інших діях, які становлять загрозу життю і безпеці людей [5].

У Законі України “Про боротьбу з тероризмом” наводиться офіційне визначення дефініції, яке полягає у наступному: “Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей” [10].

Вихідним чинником розкриття сутності тероризму є встановлення його зв'язку з таким явищем як терор. Питання співвідношення понять терору та тероризму є принциповими та основними для правильного визначення сутності тероризму. Тероризм як поняття є похідним від поняття терор. Тероризм – це збірний термін, що охоплює своїм змістом різні форми прояву терору та відображає в них щось спільне, стійке та суттєве. Це дає можливість зробити висновок, що тероризм – це політка та практика екстремістського впливу, що заснований на застосуванні нелегального та нелегітимного насилля, обумовленого особливим видом месіанства, що має свою ідеологію та генерує агресію [7]. Існують певні принципові відмінності між поняттями “терор” та “тероризм”:

- частіше за все тероризм є разовим актом або серією подібних актів, в той час як для терору характерним є масовість та безперервність процесу;
- суб'єктом тероризму є не владна структура, терор є прерогативою держави або його органів та інститутів (незалежно від того як дана влада була отримана, демократичним шляхом або насильницьким шляхом та узурпацією);
- суб'єктом терору є суспільно-політичні утворення або структури, а суб'єктами тероризму – фізичні особи, що належать кримінальному переслідуванню згідно нормам кримінального права конкретної держави;
- суб'єкти терору здійснюють свої дії для залякування населення, щоб домогтися від нього певної реакції та поведінки, в той час як суб'єкти тероризму, здійснюючи злочини проти населення розраховують на певну поведінку представників державної влади, міжнародних організацій або світової спільноти в цілому;
- терор це особливий спосіб здійснення політичної влади, а тероризм – злочинна дія, що переслідується відповідно до внутрішньодержавним та міжнародним правом [2].

Модель сучасного тероризму – це стійка форма екстремістського впливу, що має типові для даного регіона риси, обумовлені самотністю та локальним характером суспільного розвитку. Моделі сучасного тероризму представлені особливими способами підриву підвалин держави та суспільства, нападу на населення, заперечення морально-етичних та юридичних норм ведення збройного протистояння та війни [13].

Виділяють дві основні моделі тероризму: західну та східну.

Західна модель тероризму властива євроатлантичній цивілізації. Вона породжена глибокою духовною кризою при переході від індустріального до постіндустріального етапу та реалізувала на практиці суперечливі традиції буржуазного (індустріального) суспільства. Вона розвивалась в умовах структурної кризи, але при наявності глибоко усталених демократичних свобод, розвинутого парламентаризму, всебічних гарантій прав та свобод особистості. Дана модель представлена діяльністю соціально-політичних сил, що прагнуть до радикальної зміни політичної системи. Основними видами терористичної діяльності в рамках цієї моделі виступають анархічні бунти, політичні заговори, диверсії, що відбуваються під прапором екстремістських ідеологій (маоїзм, неонархізм, неонацизм) [15].

Східна модель тероризму відноситься до обширного азійсько-північноафриканського регіону. Вона відрізняється високим ступенем складності, має як внутрішньоцивілізаційний, так і міжцивілізаційний характер; обумовлена внутрішніми процесами розвитку держав а глобальними течіями, характеризує протистояння екстремістів окремих держав, країнам цілого регіону (Близький Схід), а також провідним державам світу (США, Росії, Індії). Східна модель включає в себе кілька рівнів організації: всередині окремих країн (“Японська 14 Червона Армія”, “Тигри визволення Таміл Ілама”), регіональні партії (“Брати мусульмани”) та глобальні синдикати (“Аль-Каїда”). Основними видами терористичної діяльності в рамках цієї моделі виступають різні методи та форми громадянського нелегітимного насилля. “Східний” тероризм знаходить засоби ураження, раніше відомі тільки для сильних держав. Його діяльність характеризується елементами жертвності, нетерпимості та фанатизму, стає запеклішою, кровопролитною та непримиренною [15].

Характерними рисами сучасного тероризму можна виділити наступні:

1. Масовість. З 1968 по 1995 рр. жертвами міжнародного тероризму стали біля 9000 людей, а з 1996 по 2000 рр. біля 5000 людей. Виявлено, що в 2014 р. кількість жертв терористичних атак зросла на 80% порівняно з 2013 р., а з 2000 р. кількість жертв терактів збільшилась в 9 разів: з 3 329 до 32 658 людей. Кількість країн, на території яких від рук терористів загинуло більше 500 людей, в 2014 р. збільшилось з 5 до 11. Даний перелік доповнили, зокрема, Сомалі, Йемен та Камерун [7].

2. Тероризм носить релігійний, а не політичний характер.

3. Принципово інші цілі (не ліквідація політиків, а завоювання світу та створення нової держави).

4. Висока технологічність (від методів вербування до методів знешкодження); сучасний тероризм – не тільки масовий, але й більш жорстокіший, ніж раніше – його жертвами стають люди незалежно від віку, статі, релігійної та національної належності.

5. Державна підтримка міжнародного тероризму. Спецслужби країн все частіше чинять дії, спрямовані на повалення державного режиму за межами юрисдикції держави.

6. Основними джерелами фінансування міжнародного тероризму є:

- фінансування здійснюється за рахунок кримінальної діяльності терористичних організацій та груп;
- за рахунок спонсорства терористичних організацій крупними міжнародними корпораціями, що зацікавлені в усуненні конкурентів або зміні бізнес-клімату в певних регіонах світу;
- за рахунок допомоги різних країн, що намагаються досягнути своєї мети за рахунок терористичних груп;
- за рахунок тіньової економіки, пов'язаної з незаконною торгівлею зброєю, наркотиками та “живим” товаром.
- спонсорство приватними особами за допомогою посередників різного виду релігійних організацій, товариств гуманітарної допомоги.

7. Взаємодія міжнародного тероризму із кримінальною та організованою злочинністю. Злочинними організаціями, що пов'язані з терористичними групами, використовується тактика масового насильства в політичних цілях. Це призводить до значного розширення матеріальних або інших можливостей, посилюючи, таким чином, інфраструктуру терористичних організацій. Також розширенню можливостей міжнародного тероризму сприяє науково-технічний прогрес, провокуючи ядерні та екологічні інформаційні та інші глобальні катастрофи. Таким чином велику небезпеку в сучасних умовах представляє технологічний тероризм. В нього входить інформаційний тероризм, біотероризм, ядерний тероризм. Нові форми тероризму постійно вдосконалюються і через це стає складніше протистояти загрозам та попереджати негативний вплив.

На даний час межа між поняттями “тероризм” та “міжнародний тероризм” вкрай розпливчата, а також вказує на необхідність поєднання державних та міжнародних заходів у боротьбі з тероризмом.

Сучасне суспільство визнає міжнародний тероризм гострою проблемою сучасності, одним з найнебезпечніших явищ для людської цивілізації на сучасному етапі. У доповіді Робочої групи з радикалізму, екстремізму та тероризму, відзначається, що тероризм це глобальний виклик. У століття, коли індивіди, гроші та ідеї з легкістю переміщуються світом, навколишня дійсність, що супроводжує виникнення або розповсюдження радикалізму та жорсткого екстремізму, викликає небезпеку для держав, незалежно від їх розташування [2].

На трактування поняття міжнародного тероризму у вчених виникають різні погляди та асоціації. Розуміння та зміст цього етно-релігійного, індивідуально-психологічного та соціально-політичного феномену також не завжди співпадає у багатьох дослідників. Соціальні психологи, історики, політологи, юристи, соціологи не завжди сходяться своєю уявою про даний феномен. Але деколи, уява у населення окремих країн, а також деяких дослідників про тероризм співпадають. Це все свідчить про те, що в тероризму є своє системне, багаторівневе коріння.

Міжнародний тероризм є відносно новою загрозою, що почала набирати обертів з 1970-х років. Однак, в сучасній правовій науці досі не існує загальноприйнятого поняття та визначення терміну “міжнародний тероризм”.

Під міжнародним тероризмом розуміється систематичне та скоординоване застосування насилля організованими групами в міжнародному масштабі. Міжнародний тероризм є реакцією певних соціальних, етнічних та конфесійних груп на умови глобалізації [11].

Науковець Х. Барі визначає міжнародний тероризм як сукупність дій, що здійснюються з метою залякування та спрямовані проти осіб чи групи осіб, що не є безпосередніми об'єктами нападу, з метою впливу на хід дипломатичних відносин або на досягнення інших міжнародно-протиправних цілей, а також співучасть у вчиненні даної дії або пособництво у її вчиненні [3].

Загальну гостроту проблеми міжнародного тероризму підкреслює В.Н. Панін, звертаючи увагу на те, що тероризм “перетворився на одну з актуальних проблем безпеки. В якості негативних тенденцій останніх років варто відзначити бажання лідерів терористичних організацій надати своїм діям глобального характеру, надати справу як конфлікт мусульманського та християнського світу, боротьбу за свободу й незалежність та інші обґрунтування своїх дій, привабливих для частини світового суспільства та екстремістських сил. Спостерігається інформаційна, ресурсна підтримка терористичних організацій як в окремій країні, так і в міжнародному масштабі” [7].

Активізація міжнародного тероризму, як відзначає О.Ю. Маруєв “це результат кардинальних змін в системі міжнародних відносин. Така ситуація склалась в більшості через те, що була зруйнована система

міжнародної безпеки періоду “холодної війни”, що характеризувалась біполярним балансом сил. Ця система обмежувала кількість головних діючих сил на світовій арені, полегшуючи тим самим управління глобальними проблемами”. Руйнування біполярного світу та існуючої в ньому системи міжнародних відносин виявило низку проблем. Так званий третій світ, що фактично був поділений наддержавами та відповідно керувався ними, вийшов з-під контролю та почав вести власну гру, все частіше вибираючи при цьому насильницькі методи досягнення цілей. Вакуум сили в системі міжнародних відносин швидко наповнився різного роду екстремістськими та іншими деструктивними силами. Це виразилося в широкій хвилі тероризму, яка захлеснула весь світ та поставила під загрозу безпеку багатьох держав [15].

На думку О.І. Гушера, міжнародна терористична діяльність в сучасних умовах характеризується широким розмахом, відсутністю державних кордонів, наявністю зв'язку та взаємодії з міжнародними терористичними центрами та організаціями; жорсткою організаційною структурою, яка складається із керівництва та оперативної ланки, підрозділів розвідки та контррозвідки, матеріально-технічного забезпечення, бойових груп та прикриттям; жорсткою конспірацією та ретельним відбором кадрів; наявністю агентів у правоохоронних та державних органах; достатнім технічним оснащенням; наявністю розгалуженої мережі конспіративних навчальних баз та полігонів [8].

На глобальному рівні в рамках Організації Об'єднаних Націй спроби дати загальновизнане визначення поняттю міжнародний тероризм починаються з Резолюції Генасамблеї ООН № 49/60 “Заходи з ліквідації міжнародного тероризму”, що була прийнята в 1994 р. У ній визначено, що “злочинні акти, що спрямовані або розраховані на створення обставин терору серед широкого суспільного кола, групи або окремих осіб в політичних цілях, ні при яких обставинах не можуть бути виправдані, якими би не були міркування політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого характеру, що можуть бути надані у їх виправдання” [9]. Дане визначення у подальшому неодноразово використовувалося і в інших документах ООН, що присвячені протидії тероризму.

До числа основних міжнародних правових актів, що спрямовані проти тероризму відносяться: Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден (1970), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (1971), Конвенція про запобігання і покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, зокрема дипломатичних агентів (1973), Європейська конвенція про запобігання тероризму (1977), Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників (1979), Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (1980), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, що спрямовані проти безпеки морського судноплавства (1988), Міжнародна Конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997), Міжнародна Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999), Договір про співпрацю держав-учасників Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з тероризмом(1999), Шанхайська Конвенція про боротьбу з тероризмом та екстремізмом (2001), Конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму (2005) та інші [9].

Аналіз змісту міжнародних угод дозволяє зробити висновок про те, що міжнародний тероризм виступає одною з найсерйозніших загроз міжнародній безпеці. При цьому прямого формулювання даного феномену не наводиться. Замість цього окремі документи вказують на ознаки, серед яких доцільно виокремити наступні:

- спрямовується на створення терору серед широкого загалу;
- мета тероризму носить політичний характер;
- основою терористичних актів є нетерпимість та екстремізм;
- терористичні акти ставлять під загрозу дружні відносини між різними державами;
- загрожують територіальній цілісності державних утворень та інше.

Суспільний відгук на терористичні акти необхідний терористам для зміни настроїв у суспільстві та впливу на масову психологію. Прагнення залучити засоби масової інформації для використання в майбутньому в своїх певних цілях з метою висвітлення терористичних актів є однією з особливостей та невід'ємним елементом прояву сучасного міжнародного тероризму, оскільки одним з головних та обов'язкових умов тероризму є резонанс терористичних акцій у суспільстві. Саме ця умова відрізняє терористичні акти від таких явищ, як наприклад, політичне вбивство або диверсія. Миттєве розповсюдження інформації про теракт одразу ж перетворює його в найбільш обговорювану подію, яка представляє собою ключовий елемент тактики міжнародного тероризму, адже якщо теракт залишається у таємниці, то він втрачає будь-який сенс.

Міжнародний тероризм може виражатися в різних формах, таких як:

- політичний;
- націоналістичний;
- релігійний;
- кримінальний;
- екологічний [4].

Політичний тероризм характеризується тим, що учасники груп, що здійснюють політичний терор, переслідують мету для досягнення політичних, соціальних або економічних змін всередині тієї чи іншої держави, і разом з тим підірив міждержавних відносин та правопорядку.

Націоналістичний тероризм переслідує на меті вирішення національного питання в різних поліетнічних державах.

Релігійний тероризм представляє собою спроби озброєних угруповань, що належать до тієї чи іншої релігійної конфесії вести боротьбу проти держави, де сповідається інша релігія або релігійний напрям.

Кримінальний тероризм ґрунтується на злочинному бізнесі (наркобізнесі, незаконній торгівлі зброєю, контрабанді). Його мета – створення напруження та найбільш вірогідне отримання у цих умовах надприбутку.

Екологічний тероризм – це вид міжнародного тероризму, що реалізується угрупованнями, які за допомогою насильницьких методів виступають проти науково-технічного прогресу, забруднення навколишнього середовища, вбивства тварин, будівництва ядерних об'єктів.

Варто відзначити, що головною рисою міжнародного тероризму є його важка прогнозованість. Дуже часто суб'єктами тероризму стають дуже амбіційні політики, психічно невірноважені люди, що розглядають тероризм як єдиний спосіб досягнення мети на міжнародній арені та в міжнародних відносинах [1].

З розвитком науково-технічного прогресу міжнародні терористичні угруповання активно використовують мережу Інтернет, що надає можливість доступу незалежно від географічного положення, необмежену потенційну аудиторію, високу швидкість передачі інформації, а разом з тим важкість контролю зі сторони правоохоронних органів. Інтернет – це ефективний засіб впливу на населення. Діяльність терористів в Інтернеті спрямована на вербування нових членів, включаючи терористів-смертників з числа ісламістів та екстремістські налаштованої молоді, для мобілізації прихильників, що відіграють активну роль у підтримці терористичних організацій [2].

Не дивлячись на певні успіхи у політиці антитероризму, основними лишаються такі проблеми, як поверхневе відношення до питання безпеки, особливо у регіональних та муніципальних органах влади; слабкий антитерористичний світогляд свідомості людей; формальна реалізація програм інформаційно-пропагандистського забезпечення антитерористичної діяльності.

Висновки. На сучасному етапі суспільного розвитку проблема міжнародного тероризму трансформувалась у глобальний виклик міжнародній спільноті. Міжнародний тероризм дестабілізує діяльність окремих регіонів. Ця обставина породжує необхідність формування ефективної оперативної системи інформаційно-міждержавної взаємодії.

Під міжнародним тероризмом потрібно розуміти засноване на ідеології насильства або загрози здійснення вбивства, вибуху, підпалу або іншої дії з метою залякування населення, нанесення значної матеріальної шкоди, а також здійснення впливу на діяльність міжнародних організацій, органів державної влади або органів місцевого самоврядування та прийняті ними рішення, за умови, що такі дії спрямовані проти працівників міжнародних організацій, декількох держав або здійснюються особами, для яких держава, де здійснюється (планується здійснити) терористичний акт не є державою громадянства або постійного проживання.

Можна виділити основні ознаки міжнародного тероризму, які полягають у наступному:

- цілі, що переслідуються міжнародними терористами, торкаються безпеки більш ніж одної держави;
- підготовка до акту міжнародного тероризму або його вчинення починаються в одній державі, а закінчуються в іншій;
- державою виникнення засобів фінансування міжнародної терористичної діяльності є інша держава, ніж та, де знаходяться особи, що здійснюють таку діяльність;
- жертвами міжнародних терористичних актів стають особи з різних держав, або особи, що користуються міжнародним захистом;
- міжнародний тероризм завдає шкоди діяльності міжнародних організацій, а також безпеці двох та більше держав [6].

Діяльність міжнародних терористичних організацій стає все більш агресивною та націленою на збільшення кількості жертв та нанесення максимального збитку. Терористи практикують розосередження сил та засобів, кооперуються з транснаціональними організованими злочинними угрупованнями, намагаються отримати доступ до зброї масового знищення, використовують у своїх цілях останні досягнення в галузі високих технологій, ведуть активну ідеологічну та пропагандистську роботу, використовують радикальні настрої, що набуваються міжнародними та внутрішніми конфліктами, політичними кризами, міжетнічними та міжконфесійними протиріччями.

Загострення проблеми міжнародного тероризму, як і інших проблем сучасності може призвести до загибелі всього людства. Проблема міжнародного тероризму не може бути вирішена в одній площині та одним способом. Необхідно добиватися розуміння широкими верствами населення всіх країн складності устрою та крихкості сучасного світу. Слід виявляти вогнища напруги, де посилюється прагнення використовувати терор для вирішення політичних та інших завдань, де виховуються люди, які здатні здійснювати теракти.

Література.

1. Антипенко В. Ф. Борьба с современным терроризмом. Международно-правовые подходы : монография. К. : ЮНОНА-М, 2002. 723 с.
2. Багрий-Шахматов Л. В. Методи боротьби з тероризмом. Погляд світового товариства. *Тероризм і боротьба з ним: аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників*. 2000. Т. 19. С. 338-343.
3. Барри Х. Международный терроризм и проблема региональной безопасности в Западной Африке в начале XXI века (на примере Мали и Нигерии) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Москва, 2017. 36 с.
4. Белоножкін В. І. Інформаційні аспекти протидії тероризму. М. : Горячая линия – Телеком, 2009. 112 с.

5. Бельков О. Міжнародний тероризм – слова та сенс. *Влада*. 2002. № 2. С. 17-18.
6. Борщ А. А. Факторы, влияющие на профилактику терроризма. *Обозреватель*. 2010. № 9. С. 94-104.
7. Громівчук І. М. Міжнародно-правове визначення тероризму як основа ефективної боротьби з ним. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм*. 2011. № 4, Т. 2. С. 108-112.
8. Канцір В. С. Міжнародний тероризм як прояв деструктивної правосвідомості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. Львів*. 2011. Вип. 1. С. 28-33.
9. Ліпкан В. А. Борьба з тероризмом. К. : Знання України, 2002. 254 с.
10. Про боротьбу з тероризмом [Електронний ресурс]: Закон України №638-IV від 20.03.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 12.02.2021).
11. Ревин В. П. Международный терроризм : актуальные проблемы совершенствования международного сотрудничества. *Антитеррор*. 2002. № 1. С. 37.
12. Семикін М. В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 19 с.
13. Смазнова І. С. Філософсько-правовий аналіз тероризму та боротьби з ним : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2007. 18 с.
14. Яворська Г. М. Концептуальні засади боротьби з міжнародним тероризмом : специфіка «європейського бачення». *Стратегічна панорама*. 2004. № 3. С. 39-52.
15. Ganor B. Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? *IST Papers on Terrorism*. 2002. vol. 1. pp. 9-10.

References.

1. Antypenko, V.F. (2002), *Bor'ba s sovremennym teroryzom. Mezhdunarodno-pravovye podkhody [Fight against modern terrorism. International legal approaches]*, YuNONA-M, Kyiv, Ukraine.
2. Bahrij-Shakhmatov, L.V. (2000), "Methods of combating terrorism. The view of the world community", *Teroryzm i borot'ba z nym: analitychni rozrobky, propozytsii naukovykh ta praktychnykh pratsivnykiv*, vol. 19, pp. 338-343.
3. Barry, Kh. (2017), "International terrorism and the problem of regional security in West Africa at the beginning of the XXI century (on the example of Mali and Nigeria)", Abstract of Ph.D. dissertation, Political Science, Moscow, Russia.
4. Belonozhkin, V.I. (2009), *Informatsijni aspekty protydii teroryzmu [Information aspects of counter-terrorism]*, Horiachaia lynyia – Telekom, Moscow, Russia.
5. Bel'kov, O. (2002), "International terrorism - words and meaning", *Vlada*, vol. 2, pp. 17-18.
6. Borsch, A.A. (2010), "Factors influencing the prevention of terrorism", *Obozrevatel'*, vol. 9, pp. 94-104.
7. Hromivchuk, I.M. (2011), "International legal definition of terrorism as a basis for effective fight against it", *Naukovyj visnyk Instytutu mizhnarodnykh vidnosyn NAU. Serii: ekonomika, pravo, politolohiia, turizm*, vol. 4, no. 2, pp. 108-112.
8. Kantsir, V.S. (2011), "International terrorism as a manifestation of destructive legal consciousness", *Naukovyj visnyk L'vivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 1, pp. 28-33.
9. Lipkan, V.A. (2002), *Borot'ba z teroryzmom [Fight against terrorism]*, Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "On Fight against Terrorism"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (Accessed 12 Feb 2021).
11. Revyn, V.P. (2002), "International terrorism: topical problems of improving international cooperation", *Antyterror*, vol. 1, pp. 37.
12. Cemykin, M.V. (2004), "Criminal liability for the creation of a terrorist group or terrorist organization", Abstract of Ph.D. dissertation, Law, Kharkiv, Ukraine.
13. Smaznova, I.S. (2007), "Philosophical and legal analysis of terrorism and the fight against it", Abstract of Ph.D. dissertation, Law, Kyiv, Ukraine.
14. Yavors'ka, H.M. (2004), "Conceptual principles of combating international terrorism", *Stratehichna panorama*, vol. 3, pp. 39-52.
15. Ganor, B. (2002), "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", *IST Papers on Terrorism*, vol. 1, pp. 9-10.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2021 р.